

Βιβλιοθηκάριος: αναζήτηση μιας ταυτότητας

Της
Κατερίνας Χατζοπούλου

Τα τελευταία χρόνια ο ρόλος του βιβλιοθηκάριου γνώρισε σημαντικές αλλαγές που οφείλονται κύρια στις λειτουργικές και οργανωτικές μεταβολές που επικράτησαν στις βιβλιοθήκες.

Οι αλλαγές αυτές που επηρεάζουν τον ρόλο και τις αρμοδιότητες του βιβλιοθηκάριου στην διακίνηση της πληροφόρησης είναι άμεσα συνδεδεμένες με την εμφάνιση και την εξάπλωση των νέων τεχνολογιών στις βιβλιοθήκες και τα κέντρα πληρόφησης.

Στα πλαίσια των νέων δομών ο βιβλιοθηκάριος προάγεται σε μεσάζοντα της πληροφόρησης τόσο από θεωρητικής όσο και από τεχνικής άποψης.

Οι εξελίξεις αυτές αποτελούν παράγοντα δημιουργίας αισθήματος αβεβαιότητας, αναζήτησης μιας νέας ταυτότητας και τέλος, γιατί όχι, μιας νομιμότητας. Οι σημαντικές αυτές αλλαγές απέδειξαν πόσο μια τεχνική μεταβολή μπορεί να επιδράσει κοινωνικά και να δημιουργήσει ανασφάλειες σε συστήματα που ιδρύθηκαν και οργανώθηκαν πάνω σ' ένα ορθολογιστικά οργανωμένο τρόπο λειτουργίας.

Στην Ελλάδα παρά το γεγονός ότι λίγο έχουν επηρεαστεί οι βιβλιοθήκες στην λειτουργία τους από τις νέες εξελίξεις δεν παύουν να επηρεάζουν τους εργαζόμενους.

Παρατηρήθηκε στους βιβλιοθηκάριους μείωση της αποφασιστικότητας στην αναγνώριση της ειδίκευσης και προώθηση της αυτοματοποίησης ως μιας και μοναδικής λύσης για τα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα των βιβλιοθηκών.

Παράλληλα εμφανίστηκαν άλλοι επαγγελματικοί χώροι (π.χ. πληροφορική) που ταύτισαν τον ρόλο τους με αυτόν του βιβλιοθηκάριου και του μεσάζοντα της πληροφόρησης.

Από την πλευρά της η πολιτεία έρχεται ενθαρρύνοντας μερικούς και απο-

γοητεύοντας άλλους να κάνει ακόμα πιο δύσκολη την κατάσταση των ελληνικών βιβλιοθηκών.

Φτάνει ν' αναφέρουμε ότι μέχρι σήμερα κανένα νομοθετικό πλαίσιο δεν έχει θεσπισθεί για την σωστή και σε εθνικό επίπεδο λειτουργία των βιβλιοθηκών. Αλλά και όταν αυτό υπάρχει με πολύ φροντίδα πετυχαίνεται η μη εφαρμογή του. Έτσι δεν υπάρχει η απαραίτητη μέριμνα για την προώθηση του βιβλίου, της ανάγνωσης και τέλος γενικότερα της πολιτιστικής, πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης του τόπου.

Παρά την φτωχή εικόνα των ελληνικών βιβλιοθηκών στον τομέα της παιδείας εξακολουθεί η δημιουργία σχολών (βλέπε Σχολή Βιβλιοθηκονομίας στο Πανεπιστήμιο του Ιονίου) με το γνωστό σχήμα (π.χ. χωρίς μελέτη αναγκών) όπου μετά το γνωστό παιχνίδι των πιθανοτήτων μερικοί φοιτητές γνωρίζουν από κοντά την επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας.

Είναι γνωστές οι προσπάθειες, αγώνες καλύτερα, των συναδέλφων για να οργανώσουν το πρόγραμμα σπουδών των μελλοντικών βιβλιοθηκάριων για τις ανύπαρκτες βιβλιοθήκες ή τω βιβλιοθηκών που δεν τους θέλουν. Και αυτό γιατί, κατά την άποψη μερικών, την εργασία που προσφέρουν μπορεί να την κάνει ο οποιοσδήποτε αρκεί ν' αγαπά τα βιβλία και να έχει όρεξη για δουλειά.

Ο Έλληνας βιβλιοθηκάριος, παρά τις αντίξοες συγκυρίες, στα πλαίσια των νέων λειτουργικών αλλαγών χρειάζεται να διαμορφώσει την δική του σύγχρονη επιστημονική ταυτότητα και δεοντολογία.

Σήμερα παύει να είναι απλά ένα άτομο παραδοσιακά συνδεδεμένο με τη γνώση. Χρειάζεται να ταυτιστεί με την εικόνα του ειδικού της πληροφόρησης που όχι μόνον οργανώνει και έχει τον σχεδιασμό των βιβλιοθηκών ενώ παράλληλα βάζει σε λειτουργία τα μέσα της βιβλιο-

θήκης στα πλαίσια ενός πολιτιστικού, πολιτικού, κοινωνικού και τεχνολογικού περιβάλλοντος.

Είναι απαραίτητο σήμερα για μας να ενισχύσουμε την επαγγελματική μας ταυτότητα μέσα στα πλαίσια των αλλαγών αυτών.

Ταυτότητα που αποτελεί βάση για κάθε παραπέρα προσπάθεια και αγώνα επαγγελματικής κατοχύρωσης και κατά προέκταση προώθηση της ανάπτυξης των βιβλιοθηκών.

Την σημασία και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει για τον κλάδο μια τέτοια προσπάθεια φαίνεται όταν θυμηθούμε τι ακούμε στην απάντηση: "Είμαι βιβλιοθηκάριος".

- Έχουμε πάρει διάφορες ερμηνείες:
- Αυτός που διαβάσει βιβλία και γνωρίζει πολλά γι' αυτά.
 - Αυτός που αποθηκεύει βιβλία
 - Αυτός που τα τακτοποιεί στα ράφια κ.λ.π.

Φυσικά δεν θα υπήρχε η παραμικρή αμφισβήτηση εάν το επάγγελμα ήταν αυτό του γιατρού, του δικηγόρου, του δασκάλου, του καθηγητή, κ.λ.π.

Αυτό για να παρηγορηθούμε, δεν συμβαίνει μόνον εδώ αλλά και σ' όλες τις χώρες όπου ο θεσμός των βιβλιοθηκών δεν παίζει σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή του μαθητή, του σπουδαστή και του πολίτη.

Σ' όλες τις χώρες όπου η προώθηση των βιβλιοθηκών δεν αποτέλεσε συνειδητή βση πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης αλλά έργο φιλανθρώπων, δωρητών και περιστασιακής παρουσίας του κράτους σε στιγμές οικονομικής ευμάρειας.

Ο χώρος μέσα στον οποίο ο βιβλιοθηκάριος γνωρίζει για πρώτη φορά τον ρόλο που πρόκειται να ασκήσει στην βιβλιοθήκη είναι αυτός της Σχολής Βιβλιοθηκονομίας.

Εκεί μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που του εξασφαλίζει την απα-

ραϊτήτη γνώση της επιστήμης διαμορφώνει παράλληλα και την πρώτη του επαγγελματική συνείδηση.

Την σημασία αυτή της πρώτης εμπειρίας εντόπισαν συνάδελφοι στο Πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ.

Στο τμήμα βιβλιοθηκονομίας οργανώνουν μια σειρά συναντήσεων που στόχο έχουν να βοηθήσουν τους φοιτητές σε μια πρώτη προσέγγιση του επαγγέλματος τους και την εικόνα που έχουν γι' αυτό.

Παράλληλα έκαναν την διαπίστωση ότι όλο και περισσότερο ο,η βιβλιοθηκάριος του σήμερα καλείται να κάνει μια ομαδική εργασία για την οποία πολύ λίγα είναι προετοιμασμένοι σαν φοιτητές.

Οι ομάδες εργασίας απαρτίζονται από φοιτητές που ακολουθούν το ίδιο πρόγραμμα σπουδών και συντονίζονται από έναν παιδαγωγικό σύμβουλο που έχει ειδικευτεί σε τομείς ομαδικής εργασίας.

Ομαδική εργασία - επαγγέλματος προβληματισμός

Η διάθεση για συμμετοχή σε ομαδική εργασία είναι άνισα κατανομημένη στα διάφορα άτομα.

Μερικοί δεν εμπιστεύονται παρά τον εαυτό τους και αρνούνται κάθε διάλογο και συνεργασία ενώ αντιθέτως άλλοι επιδιώκουν την ανταλλαγή και την συνεργασία.

Η άσκηση των φοιτητών στοχεύει να οργανώσει μια ομαδική συζήτηση με συμμετοχή όλων πάνω στο θέμα του επαγγελματία βιβλιοθηκάριου.

Είναι σημαντικό οι φοιτητές να συνειδητοποιήσουν την εικόνα που έχουν για τον επαγγελματία της πληροφόρησης.

Να προβληματιστούν πάνω στη στερεότυπη εικόνα που μπορεί να έχουν γι' αυτόν και να προχωρήσουν στην διαμόρφωση μιας νέας άποψης που θα ενισχυθεί και από τα μαθήματα των σπουδών τους.

πρόκειται δηλαδή για το ξεκίνημα μιας μακρόχρονης διεργασίας που αφορά τη θεώρηση, την εικόνα και την συμπεριφορά του μελλοντικού επαγγελματία.

Η εργασία των ομάδων κρατά μερικές ώρες και υποδιαιρείται σε επτά στάδια που ξεκινώντας από την διαμόρφωση των ομάδων (8-10 άτομα) φτάνουν στην τελική συνάντηση των συμπερασμάτων.

Τα εργαστήρια αυτά που λειτουργούν από το 1986 έχουν πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα φτάνοντας μερικές φορές σε περιπτώσεις δημιουργίας πραγματικών ομάδων.

Στα διάφορα στάδια δίνεται η δυνατότητα να συζητηθούν τα φαινόμενα που παρατηρήθηκαν (μονοπώληση της συγκράτησης από κάποιον κ.λ.π.) και ν' αναζητηθούν ερμηνείες και λύσεις. Έτσι δίνεται η ευκαιρία της υπενθύμισης των κανόνων ώστε να αποφεύγονται τέτοιου είδους προβλήματα.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Τι είναι ένας ειδικός/ή της πληροφόρησης

- Μεσάζων / Ερευνητής / Διανεμητής (24 πόντοι)
- Διαχειριστής (10 πόντοι)
- Ειδικός (7 απαντήσεις) / Γενικής γνώσης και πολυδιάστατος (3 πόντοι)
- Τίτλος και ρόλος όχι καλά προσδιορισμένος (3 πόντοι)
- Υπεύθυνος επεξεργασίας της πληροφόρησης (2 πόντοι)
- Άλλες απαντήσεις (6 πόντοι).

Που εργάζεται;

- Σε διάφορες υπηρεσίες (55 πόντοι)
- Εκεί όπου υπάρχει υλικό και πληροφόρηση (6 πόντοι)
- Άλλες απαντήσεις (3 πόντοι)

Τι κάνει;

- Προσανατολίζει / ενημερώνει (12 πόντοι)
- Διαχείριση / Διοίκηση (11 πόντοι)
- Εκπαίδευση / δραστηριότητες προώθησης (9 πόντοι)
- Χρήση πληροφορικής και τεχνολογίας (4 πόντοι)
- Marketing (3 πόντοι)
- Άλλες απαντήσεις (7 πόντοι).

Πως θεωρούν οι άλλοι την εργασία που προσφέρει;

- Προκαταλήψεις για τον ρόλο (20 πόντοι)
- Ρόλος ακαθόριστος (8 πόντοι)
- Ειδικότητα (3 πόντοι)
- Ρόλος αμφισβητήσιμος (2 πόντοι)
- Άλλες απαντήσεις (10 πόντοι)

(1) Πίνακας που δημοσιεύτηκε στο άρθρο των Paulette Bernhard καθηγήτρια βιβλιοθηκονομίας στο Πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ και Demis Blondin παιδαγωγικού συμβούλου (βλέπε βιβλιογραφία).

Ενδιαφέρον προκαλεί η εικόνα που έχουν οι φοιτητές για το επάγγελμα του ειδικού της πληροφόρησης.

Απόψεις που αποδεικνύουν πόσο απαραίτητος είναι ο προβληματισμός και επιβάλλεται στα πλαίσια μιας αναζήτησης επαγγελματικής ταυτότητας.

Η εμπειρία αυτή των Καναδών συναδέλφων δείχνει πόσο σημαντικό είναι ο φοιτητής αλλά και ο μετέπειτα εργαζόμενος βιβλιοθηκάριος θα έχει μια σωστή άποψη για το έργο που εκτελεί.

Θέση που θα μπορεί να προβάλλει και στην οποία θα στηρίζεται για την κατοχύρωση του έργου του.

Από τις απαιτήσεις των Καναδών φοιτητών στο ερωτηματολόγιο που ακολουθεί διαπιστώνουμε πόσο η επαγγελματική ταυτότητα είναι αποτέλεσμα μέσα από την παιδεία και από την πρακτική εμπειρία και εφαρμογή.

Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε στην Ελλάδα πιστεύω ότι πρέπει να γίνουμε ακόμα πιο απαιτητικοί για την αναγνώριση του επαγγέλματος που ασκούμε.

Βιβλιογραφία

- Koenig Marie - HGelene - La Formation continue dans les bibliotheques: emergence d'uns formation. Bull. Bibl. de France, t. 38, no 2, 1993, p. 26-34.
- Documentaliste - science d' iformations, Mars-Avril 1990, vl. 27, no2, p. 81.
- Bernahard P., Lamontagne C. - Le Profil d' apprrretissage. In: Theorie et pratique dans l' enseignement des sciences de l' information. Colloque, Montreal, 25-27 Mai 1988. Montreal: Ecole de bibliothéconomie et des sciences de l' information, 1988.
- Bourkoff V.R. The image of libraries and librarians: is it changing? public / library quarterly, vol. 6, no 4, 1985-1986
- Saint - Arnaud Y. Les petits groupes: Participation et communication: Montreal: Presses de l' universite de Montreal, 1978.
- Bernhard P. Blondin D. L' Entrainement au travail en equipe et l' image du specialiste de l' information In. Documentaliste - Science d' information, vol. 27, no6, Nov. - Dec. 1990, p. 304-306.